

Z Á P I S

z jednání Pracovní skupiny pro řešení situace německých (a dalších) hrobů na českých hřbitovech v ČR (PSF)

Dne 15. června 2018, 13:30 hod.; Forum, Vladislavova 4, Praha 1

PSF: Roman Bláha (nezávislý badatel), Stanislav Děd (nezávislý badatel), Martin Dzingel (předseda, místopředseda Rady vlády pro národnostní menšiny, německá menšina), Anastázie Kopřivová (ruská menšina), Lenka Kopřivová (chorvatská menšina), Olga Mandová (ukrajinská menšina), Béla Szaló (maďarská menšina), Ondřej Kolář (Slezské zemské muzeum), Milan Mičo (ministerstvo pro místní rozvoj), Jiří Vajčner (ministerstvo kultury, ředitel odboru památkové péče), Hana Vyhnisová (ministerstvo financí), Milan Pospíšil (sekretariát Rady)

Hosté: Zuzana Finger (Sudetoněmecké krajanské sdružení), Jiří Souček (kancelář Rady vlády pro záležitosti romské menšiny)

Program

1. Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2017 - informace
2. Hroby národnostních menšin a památková péče
3. Různé (další možné postupy)

Jednání moderoval Milan Pospíšil.

Ad 1 Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2017 - informace

M. Pospíšil informoval o vypořádání zásadní připomínky ministerstva pro místní rozvoj ke Zprávě (k návrhu usnesení vlády). Nepodařilo se udržet bod návrhu usnesení k německým hrobům, pouze v předkládací zprávě je popsána idea získání finanční pomoci ze strany státu na německé hroby. Bude nutné pokračovat v úsilí poněkud jinou cestou, za pomoci Česko-německého fondu budoucnosti a dalších institucí, jako je ministerstvo kultury a ministerstvo zahraničních věcí. Zpráva bude projednána vládou dne 19. června t.r.¹

Ad 2: Hroby národnostních menšin a památková péče

Hlavním tématem jednání byla situace hrobů po zemřelých příslušnících národnostních menšin, tyto hroby jsou často opuštěny a chátrají, popř. jsou předmětem ničení a devastace (často i záměrné a organizované) - a co pro jejich ochranu může dělat Ministerstvo kultury ČR (MK ČR).

Jiří Vajčner (ředitel Odboru památkové péče, ministerstvo kultury) informoval o možnostech, kterými ministerstvo disponuje. Vše vychází ze zákona č. 20/1987, o státní památkové péči, ve znění pozdějších úprav, podle kterého se celá problematika řídí. Za památku lze označit (a následně chránit) jen některé záležitosti – buď zcela architektonicky mimořádné dílo (např. Schwarzenberská hrobka), nebo musí jít o nějakou výraznou historickou osobnost (národní buditel, básník, osobnost evropského významu...) nebo případně celé unikátní hřbitovy

¹ Usnesení vlády ze dne 19. června 2018 č. 401 (<https://apps.odok.cz/attachment/-/down/IHOAAZYEP9B1>).

(Slavín na Vyšehradě, staré židovské hřbitovy – Praha, Ml. Boleslav). Čili, status památky tedy v žádném případě nelze udělit jednotlivým hrobům, byť národnostních menšin.

Je nyní nesmírně důležité hlavně zastavit devastaci oněch hrobů - ať už prostým chátráním, neboť se o ně nikdo nestará, ale také i jejich častým záměrným ničením za účelem vzniku nového pohřebního místa, které lze prodat - a tudíž zisku pro správce hřbitovů a obce. Je to proto v tuto chvíli bohužel jen hlavně politická věc obcí, starostů – ochrana hrobů po tehdejších předcích, z řad národnostních menšin, zejména německé. Někde to podle něj funguje, někde ne – zatímco např. v Jihomoravském, kraji Vysočina či Královohradeckém kraji poměrně ano, tak například v Ústeckém kraji ne. Celkově vzato, stav je podle něj tristní – a nedaří se to zvrátit. Proto by měl krajským a obecním politikům někdo dát najevo, že je celá věc někým sledována, hlídána.

Na dotaz, zda by nešlo alespoň nad hroby vyhlásit nějakou ochranu, nějakou zónu zvýšené ochrany, péče – neboť je to „kamenná kniha“ místních lokalit, historie („paměť“) regionu, odpověděl J. Vajčner, že zákon zná buď památkovou zónu, nebo památkovou rezervaci. Obé je podle něj komplikované – procedurálně, legislativně, časově... Nehledě na to, že „zóna“ bývá větší oblast, než je jen plocha hřbitova. U rezervace je navíc ta komplikace, že ji vyhláší vláda...

Na doplňující dotaz, zda by nemohl resort kultury tedy vygenerovat něco nového, nějaký „zvláštní statut“, který by tyto lokality s hroby pokryl, reagoval zástupce ministerstva kultury, že tomu brání hlavně to, že ty historické hroby, o něž se jedná, jsou po hřbitově (hřbitovech) často různě „rozházeny“, mnohdy plošně promíchány s „běžnými“, českými (nebo dokonce i současnými moderními hroby).

Celá problematika se podle něj netýká jen ministerstva kultury, ale i dalších resortů. Zástupce ministerstva pro místní rozvoj Milan Mičo potvrdil, že resort má ze zákona pohřebnictví ve své gesci, a z něj vyplývá, že pro provozovatele pohřebišť je povinná evidence lidských pozůstatků. Zřizování a udržování hrobů (a náhrobků) je věcí pozůstalých, nájemců a osob blízkých. Pokud by se plánoval/připravoval nějaký nový dotační program, který by byl zaměřen speciálně na toto, ve svém rozpočtu v dlouhodobém výhledu (ve strategii regionálního rozvoje) na to ministerstvo prostředky alokované nemá – hledat by se proto musel zcela jiný úřad nebo jiný útvar (nikoli odbor regionální politiky) na MMR ze kterého bylo možno toto financovat.

Diskuse se poté stočila na financování celé problematiky ochrany hrobů. V rozpočtu ministerstva kultury je podle J. Vajčnera na ochranu všech památek zhruba 700 mil. Kč na rok, což je zoufale málo. Nejlepší by podle něj bylo zřídit jiný, nový speciální fond a určit někoho, kdo ho bude spravovat, administrovat – např. Úřad vlády, popř. nový zdroj, např. Česko-německý fond budoucnosti.

Přítomní se shodli, že získat prostředky na tento účel by bylo asi nejjednodušší pro německou menšinu. A to např. z Česko-německého fondu budoucnost. Bylo proto rozhodnuto, že na příští jednání této pracovní skupiny bude pozván jeho ředitel Tomáš Jelínek a i členové správní rady Fondu. Bylo řečeno, že Fond sice má prostředky, ale nejsou neomezené a všechny jsou v tuto chvíli už alokované na konkrétní účel. Proto by mělo dojít k jejich navýšení právě pro tuto problematiku. A to např. odvoláním se na Česko-německou smlouvu o dobrém sousedství – protože se jedná o specifickou věc, na které záleží (mělo by) české i německé straně.

Diskutující se shodli, že v tomto bude důležitý tlak z německé strany (od vlády SRN i od krajských spolků), aby se tomu začala věnovat i česká strana, pro kterou to nyní není zrovna prioritou. Členové PSF za německou menšinu osloví v celé záležitosti Horsta Seehofera (předseda bavorské CSU, spolkový ministr vnitra), který je navíc patronem Sudetských Němců. Zástupkyně Sudetoněmeckého krajského sdružení to ocenila.

Bylo připomenuto, že se chystá odborná česko-německá konference, která by měla být milníkem v řešení celé problematiky, měla by zmapovat, co už bylo na tomto poli uděláno

a jaký je aktuální stav ochrany. Proto je podle něj důležité tuto konferenci také zařadit do agendy jednání s vedením Fondu budoucnosti a s H. Seehoferem.

Zástupkyně ukrajinské menšiny na závěr podotkla, že její menšina má stejné problémy jako ta německá, také jsou likvidovány hroby po jejich předcích, například nyní v Praze na Olšanských hřbitovech. Na to navázal tajemník Rady předložením seznamu ukrajinských hrobů na pražských hřbitovech. Ty doplňují dřívější zpracování ruských hrobů na Olšanech, bude zapotřebí dodat ještě dosud chybějící běloruské. Správa pražských hřbitovů slíbila respektovat uvedené seznamy při dalším posuzování, jak s hroby nakládat.

Ad 3 Různé

1) Termín příštího zasedání pracovní skupiny byl konsensem určen do koridoru 9. – 13. 7. 2018, s tím, že konkrétní datum bude stanoveno podle časových možností vedení Česko-německého fondu budoucnosti, kdy se bude moci setkat na jednání.

2) Aktuální číslo časopisu Nový prostor obsahuje jako hlavní téma Nové Sudety a je tam i článek o činnosti současné německé menšiny v ČR.²

3) Odborný workshop Kultura vzpomínání pořádá Filozofická fakulta UK dne 27. září 2018.

4) Sekretariátu byl po jednání dodán soupis maďarských (povětšinou vojenských) hrobů, jenž bude přiřazen k dosavadním seznamům, s poznámkou, že jde o hroby vojenské, na něž existuje příhodná procedura ministerstva obrany.³

Za správnost:

RNDr. Milan Pospíšil v.r.

tajemník Rady vlády pro národnostní menšiny

Zapsali Jiří Souček a Milan Pospíšil

² <http://novyprostor.cz/>

³ <http://www.veterani.army.cz/pece-o-valecne-hroby>